

şanlıurfa İlinin Gençlik Turizmi Potansiyelinin İncelenmesi

DOI: 10.26466/opus.399610

*

Sedat Değişgel* - Zekeriya Bingöl**

* Öğr. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Marmaris Turizm MYO, Muğla / Türkiye

E-Posta: sedatdegisgel@mu.edu.tr ORCID: [0000-0002-5937-4934](https://orcid.org/0000-0002-5937-4934)

** Okt. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Marmaris Turizm MYO, Muğla / Türkiye

E-Posta: zbingol@mu.edu.tr ORCID: [0000-0003-0952-9528](https://orcid.org/0000-0003-0952-9528)

Öz

Tarihi Cilalı Taş Devrine kadar uzanan şanlıurfa şehri son yıllarda yapılan arkeolojik araştırmalarla tüm dünyanın dikkatini üzerine çekmiştir. Dünyanın bilinen en eski tapınağı Göbeklitepe'yi bünyesinde bulunduran şehir, tarihi zenginliklerinin yanı sıra birçok doğal ve kültürel turistik çekiciliğe de sahiptir. Bu sebeplerden ötürü şanlıurfa'da geçmişi çok eskilere dayanan bir turistik hareketlilik söz konusudur. Geçmişte olduğu gibi bugün de Türkiye'nin önemli turistik destinasyonlarından birisi olan şanlıurfa, "Peygamberler Şehri" sayılması sebebiyle daha çok inanç turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Çok zengin bir inanç turizmi potansiyeline sahip olan şanlıurfa, gençlik turizmi açısından da önemli değerler ve çekicilikler taşımaktadır. Bu çalışmada sırasıyla şanlıurfa, şanlıurfa'daki mevcut turizm faaliyetleri ve gençlik turizmi kavramı ile ilgili bilgilere yer verilmiş, sonrasında ise şanlıurfa'nın gençlik turizmi potansiyeli incelenmiştir. Çalışmanın sonunda şanlıurfa'da gençlik turizmini geliştirmeye dönük öneriler sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: şanlıurfa, Turizm, Gençlik, Potansiyel

Investigation of Youth Tourism Potential of şanlıurfa Province

*

Abstract

The city of Sanliurfa, which has a history extending to the Neolithic age, has attracted the attention of the whole world with archaeological researches made in recent years. The city, which houses the oldest known temple of the world, Göbeklitepe, has many natural and cultural attractions as well as historical riches. Due to these reasons, Sanliurfa is a tourism mobility issue, which is based on very ancient history. Sanliurfa, which is one of the most important tourist destinations of Turkey as it is in the past, is evaluated more as a religious tourism due to its being a city of prophets. Sanliurfa, which has a very rich faith tourism potential, also carries significant values and attractiveness in terms of youth tourism. In this study, respectively, information was given about Sanliurfa, the current tourism activities in Sanliurfa and youth tourism concept. And then the potential of youth tourism in Sanliurfa was examined. At the end of the work, suggestions for improving youth tourism in şanlıurfa are given.

Anahtar Kelimeler: şanlıurfa, Tourism, Youth, Potential

Giriş

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, dünyanın bilinen en eski inanç merkezini bünyesinde bulunduran Şanlıurfa, medeniyetler tarihinin istisnasız her döneminde önemini koruyan bir yaşam merkezi ve ticaret noktası olmuştur. Kentin en iyi bilinen tarihi özelliği “Peygamberler Şehri” olmasıdır. Şanlıurfa’nın, tüm semavi dinlerin babası kabul edilen Hz. İbrahim başta olmak üzere birçok peygamberin hayatını sürdürdüğü ve ilahi mucizelerle desteklendiği şehir olduğuna inanılmaktadır. Sadece bu özellik dahi, bir şehrin önemli bir turizm merkezi olmasına yeterlidir. Nitekim Şanlıurfa bu özelliği ile önemli bir inanç turizmi merkezi haline gelmiştir.

Nüfusu 2017 yılı başı itibariyle 940.627, yüzölçümü 18.765 km² olan Şanlıurfa ili, Türkiye’nin yüzölçümü bakımından en büyük yedinci ilidir. Şehir merkezinin denizden yüksekliği 518, ilin en yüksek noktası olan Karacadağ’ın yüksekliği ise 1.938 metredir. İlin %60,4’ü plato, %22’si dağlık, %16,3’ü ova ve %1,3’ü yayladır. Gaziantep, Adıyaman, Diyarbakır, Mardin ve Suriye ile komşu olan ilin Adıyaman ve Gaziantep sınırlarını aynı zamanda Şanlıurfa’nın en önemli akarsuyu olan Fırat nehri çizmektedir. Güney komşusu Suriye ile Türkiye’yi birbirine bağlayan üç sınır kapısı (Akçakale Mürşitpınar ve Ceylanpınar sınır kapıları) Şanlıurfa’dadır. İlin kuzeybatısında Karkamış, Birecik ve Atatürk Baraj gölleri bulunmaktadır. Karasal iklim özelliklerinin görüldüğü Şanlıurfa’da ortalama yağış miktarı 622,7 kg/m², ortalama sıcaklık ise 19,3°C olarak ölçülmüştür. (Şanlıurfa Valiliği, 2018)

Şehrin kuruluşu ile ilgili bilgiler kesin olmamakla birlikte, Arap tarihçisi Ebul Faraç’a göre Nuh tufanından sonra yeryüzünde kurulan ilk yedi şehirden biri ve en önemlisi Urfa’dır. Hz. Âdem, Hz. İbrahim, Hz. Eyyüp, Hz. Şuayp, Hz. Elyasa’nın yaşadığına inanılan şehir “Peygamberler Şehri” unvanını bu sebeple elde etmiştir. Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış şehirde Sümer, Hurri, Mitanni, Akad, Elam, Asur, Pers, Makedonya, Selevkos, Roma, Bizans, Arap, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerinin izlerini görmek mümkündür. (Harran Üniversitesi, 2015) Şanlıurfa, Müslümanların yanı sıra Hristiyanlar için de oldukça önemli bir şehirdir. Şanlıurfa’da hüküm süren Osreone (Edessa) Krallığı tarihte Hristiyanlığı ilk kabul eden devlettir. Ayrıca Hz.İsa’nın

hasta olan Edessa Kralı Abgar'a şifa bulması için yüzünü sildiği ve silüetinin yer aldığı mendil ile birlikte şehri kutsadığına dair bir mektup gönderdiğine inanılmaktadır. (Bingöl, 2007, s.285)

Sayılan özelliklerin yanı sıra Şanlıurfa, dünyada henüz hiçbir şehrin sahip olmadığı kadar eski bir arkeolojik alana sahiptir. "Göbeklitepe" ismi verilen arkeolojik alan şu ana kadar bulunmuş en eski yerleşim yeri olarak kabul edilmiş ve geçmişi 12 bin yıl öncesine kadar dayandırılmıştır. Dolayısıyla Şanlıurfa, "dünyanın en eski şehri" unvanını da bu sebeple elinde bulundurmaktadır. Şanlıurfa'nın kuzeydoğusunda yer alan Göbeklitepe, şehir merkezine 15 km uzaklıktadır. Yaklaşık 200-300 metre yükseklikte ve Harran Ovasına hâkim bir konumda yer alan arkeolojik alan, Neolitik döneme ait bir inanç merkezidir. (Kurt, 2017, s.1111)

Tarihi zenginliği sebebiyle sit alanlarının oldukça fazla olduğu Şanlıurfa'da 700 arkeolojik sit alanı mevcuttur. Arkeolojik sit alanlarının yanı sıra 6 adet kentsel, 4 adet kentsel-arkeolojik, 1 adet tarihi, 1 adet karma (Arkeolojik ve kentsel) ve 1 adet çakışan (doğal ve tarihi) sit alanını bünyesinde bulduran Şanlıurfa'da toplam 713 sit alanı vardır. Bu sayı 930 sit alanı ile Konya, 877 sit alanı ile Muğla ve 813 sit alanı ile Antalya'nın ardından Şanlıurfa'yı sit alanlarının sayısı bakımından Türkiye'nin en zengin dördüncü ili yapmaktadır. (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018)

Tarihi özelliklerinin yanı sıra yemek kültürü de oldukça zengin olan şehir, çok önemli bir gastronomi durağıdır. UNESCO'nun belirlediği "Dünya Gastronomi Şehirleri" listesine girmeye aday olan Şanlıurfa, son olarak 2017 yılında "Tüm Restoranlar, Lokantalar ve Tedarikçiler Derneği" (TÜRES) tarafından 24 ayrı kategoride ve 571 bin kişinin katılımı ile düzenlenen Uluslararası Lezzet İstanbul Festivalinde "En İyi Gastronomi Şehri" ödülüne layık görülmüştür. (Milliyet, 2017)

Hızlı yemek ve hızlı yaşam anlayışına karşı gelişen, yemek kültürü başta olmak üzere yerel kültürün yaşatılmasını, sağlıklı, sakin, huzurlu bir yaşamı savunan ve bu felsefe ile tüm dünyayı etkileyen Cittaslow (Sakin Şehir) akımının Türkiye'yi de hızla yayıldığı bilinmektedir. 2018 yılı başı itibarıyla Türkiye'nin toplam 14 ilçesi "Sakin Şehir" olarak tescil edilmiştir. Bu ilçelerden birisi de Şanlıurfa'nın 110 kilometre batısında yer alan ilçesi Halfeti'dir. Doğal ve tarihi zenginlikleri ile turist sayısının her

geçen gün arttığı Halfeti’de sayıları giderek artan etkinlik alanları oluşturulmaya başlamıştır. Fırat nehri üzerinde tekne ile geziler düzenlemekte, kıyı köyleri, Tarihi Rum Kalesi, Aziz Nerses Kilisesi, Barşavma Manastırı, su sarnıçları, kuyular, su altında kalan evler ve camiler, Kız Mağarası ve mağara kafeler gezilebilmektedir. Akşamları ise Sıra Geceleri başta olmak üzere canlı müzik eşliğinde Şanlıurfa mutfağına özgü yemeklerin tadılabileceği restoranlar misafirlerini beklemektedir. (Cittaslow Türkiye, 2018)

Şanlıurfa’da Turizm

Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre 2016 yılı itibariyle Şanlıurfa’da 5 adet turizm yatırım belgesi ve 16 turizm işletme belgeli olmak üzere 21 adet konaklama tesisi bulunmaktadır. Turizm yatırım belgeli 5 tesis, toplam 332 oda ve 685 yatak kapasitelidir. Turizm işletme belgeli 16 tesisin ise 1156 oda ve 2320 yatak kapasitesi mevcuttur. Bu verilere göre Şanlıurfa, Kültür ve Turizm Bakanlığınca yatırım veya işletme belgesi ile belgelendirilmiş toplam 21 tesise, 1488 oda ve 3005 yatak kapasitesine sahiptir. (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018)

2007 yılında faaliyete giren ve merkeze 35 kilometre uzaklıkta bulunan Şanlıurfa GAP Havaalanı vasıtasıyla direk ve bağlantılı uçuşlar yapılabildiği Şanlıurfa’nın merkezine tren seferleri yapılmamaktadır. Ancak Suriye sınırında yer alan Ceylanpınar ve Akçakale ilçelerinde demiryolu bulunmaktadır. Söz konusu demir yolu Güney ve Orta Anadolu’dan Mardin’in Nusaybin ilçesine kadar gelerek Suriye topraklarına geçmektedir. Türkiye’nin güneyindeki otoyol ağının son noktası olan Şanlıurfa’dan Gaziantep, Adana, İskenderun, Mersin, Ulukışla ve Niğde’ye otoyolla ulaşılabilir. Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü verilerine göre 2017 yılında Şanlıurfa il merkezindeki Turizm Bakanlığınca belgelendirilmiş konaklama tesislerinde 647.797 geceleme yapılmıştır. Bu sayının 604.803’ü yerli turistlerce, 42.994’ü ise yabancı turistlerce gerçekleştirilmiştir. İlçelerdeki konaklama tesislerinde ise toplam 158.568 geceleme yapılmış, bu sayının 2.423’ünü yabancı turistler oluşturmuştur. (Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018)

İnanç turizmi açısından Türkiye’nin en önde gelen şehirlerinden biri olan Şanlıurfa özellikle en önemli turistik çekim yeri olan Balıklıgöl (Halilür Rahman ve Ayn-ı Zeliha Gölleri) ile bilinmektedir. Hz.İbrahim’in tek

tanrı inancını savunduğu için devrin hükümdarı tarafından Şanlıurfa Kalesinden ateşe atılması üzerine, ateşin suya dönüştüğüne inanılmakta ve söz konusu yer bugün “Halil-ür Rahman” gölü olarak adlandırılmaktadır. Aynı gölün devamı niteliğinde olan Ayn-ı Zeliha gölünün ise hükümdarın evlatlığı olan ve Hz.İbrahim’e aşık olması sebebiyle kendisiyle birlikte ateşe atlayan Zeliha’nın düştüğü yer olduğuna inanılmakta ve bu sebeple “Ayn-ı Zeliha Gölü” ismiyle anılmaktadır. Her iki göl bugün yaygın olarak Balıklıgöl olarak bilinmektedir. (Arslan, 2015, s.144)

Balıklıgöl’ün yanı sıra Şanlıurfa’nın sahip olduğu bir diğer önemli turistik çekicilik merkezi ise Harran’dır. Antik dünyanın önemli ticaret yollarının kesişme noktalarından birisi olan Harran “Harran ve Şanlıurfa Yerleşimleri” adı ile 25 Şubat 2000 tarihinden bu yana UNESCO’nun Dünya Kültürel Mirası Aday Listesinde bulunmaktadır. Bu bölge aynı zamanda UNESCO tarafından dünyanın en eski İslam Üniversitesinin kurulduğu yer olarak kabul edilmekte, geleneksel sivil mimarisi ve konik çatılı kerpiç evleri ile eşsiz bir bölge olarak tanımlanmaktadır. (UNESCO, 2018)

UNESCO tarafından dünyanın ilk “İslam Üniversitesi” olarak tanımlanan Harran’daki söz konusu üniversitenin bazı kaynaklarca İslam öncesinde de var olduğu ve “Dünyanın İlk Üniversitesi” olarak bilindiği, ancak İslam’ın gelişimine paralel olarak büyüme ve gelişme gösterdiği ifade edilmektedir. Birçok bilim adamının yetiştiği “Harran Okulu” adı verilen üniversitede, İslam’ın gelişinden sonra özellikle çeviri çalışmalarının önem kazandığı, Antik Yunan bilginlerinin eserlerinin Yunancadan Arapçaya çevrildiği belirtilmektedir. Yunancanın yanı sıra Süryaniceden de eserlerin çevrildiği Harran’daki üniversite, çeviri konusunda bir merkez durumuna gelmiştir. Emevi Halifesi II. Mervan tarafından başkent yapılması sonrası Harran’da bilimsel çalışmalar hızlanmış, söz konusu okulda din, felsefe, tıp, astronomi ve matematik olmak üzere beş bölüm meydana gelmiştir. 1260 yılından itibaren başlayan Moğol istilaları kentin harap edilmesine sebep olmuş, üniversite ortadan kalmış ve Harran şehri parlak günlerinden hızla uzaklaşmıştır. (Harran Kaymakamlığı, 2017)

Şanlıurfa'da 1992 yılında kurulmuş olan devlet üniversitesine de Harran Üniversitesi adı verilmiştir. Üniversitenin bazı bölümleri 1976 yılından itibaren Dicle ve Gaziantep Üniversitelerine bağlı olarak kurulmuş 1992 yılından itibaren Harran Üniversitesi adıyla bir çatı altında toplanmıştır. Günümüzde on fakülte, beş yüksekokul, Devlet Konservatuarı, on bir meslek yüksekokulu, üç Enstitü, on beş Araştırma ve Uygulama Merkezi ile faaliyetlerini sürdürmekte olan Harran Üniversitesinin 2017 yılı itibariyle yirmi üç binden fazla öğrencisi bulunmaktadır. (Harran Üniversitesi, 2018)

1992 yılından itibaren eğitim hareketliliğinin yaşandığı Şanlıurfa'da turizm hareketliliği Güneydoğuda uzun yıllardır süregelen terör olaylarından zaman zaman etkilenmektedir. İl Turizm Müdürü Aydın Aslan tarafından yapılan açıklamada 2014 yılının Şanlıurfa turizmi için oldukça parlak geçtiği, ancak 2015 ve 2016 yıllarında güvenlik endişesi sebebiyle turist sayısında düşüş olduğu belirtilmiştir. 2017 yılına gelindiğinde ise güvenlikle ilgili yanlış algıların atlatıldığı, şehirdeki turizm hareketliliğinin tekrar canlanmaya başladığı ifade edilmiştir. 2015 yılında Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde otuz iki insanın yaşamını yitirdiği bir intihar saldırısı düzenlenmiş, bu olaydan sonra şehrin turistik hareketliliğinde ciddi bir düşüş yaşanmıştı. (Turizm Gazetesi, 2017)

Gençlik Turizmi

Turizm, katılanların yaşlarına göre gençlik turizmi, orta yaş turizmi ve üçüncü yaş turizmi olarak üç kısma ayrılabilir. Gençlik turizmi, 15-24 yaş arasındaki kişilerin ebeveynleri veya başka bir akrabaları olmaksızın turizm faaliyetlerine katılmalarına verilen isimdir. Gençler diğer yaş gruplarına göre turizm hareketlerine daha çok katılırlar. Yaşları gereği maceraya yatkın olan gençler, henüz aile kurmadıkları için sorumluluklarının az olmasının yanı sıra gittikleri destinasyonda fazla konfor aramazlar ve memnun edilmeleri daha kolaydır. Bu etmenler de gençlerin turizm hareketlerine katılmalarını diğer yaş gruplarına kıyasla pozitif yönde etkilemektedir. (Kozak, Kozak, & Kozak, 2015)

Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB), gençlik turizmini tanımlarken yaş aralığını daha da genişleterek 7-27 yaş şeklinde belirlemiştir. Birliğe göre; gençlere ve çocuklara dönük eğitim, spor, kültür ve

eğlence amaçlı düzenlenen, ulaşım, konaklama ve rehberlik gibi hizmetleri kapsayan faaliyetler “gençlik turizmi” olarak adlandırılmaktadır. Gençlere yönelik faaliyetlerin ağırlıklı olarak gençlik kampları, gönüllü çalışma kampları, yurtdışı yaz okulları ve yaz kampları, okul gezileri, gençlik festivalleri ve Interrail olduğu belirtilmektedir. (TÜRSAB, 2016)

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), turizme katılmalarının giderek artan bir grafik çizmesi ve buna paralel olarak ekonomik ve sosyal anlamda pozitif etkilerinin giderek artması sebebiyle birçok destinasyon için en büyük hedef kitlenin “gençler” olduğunu belirtmektedir. Gençlerin turizme katılmalarındaki en önemli sebepler ise; eğitim, gönüllü turizm faaliyetleri, eğitimden arta kalan boş zamanlar ve yeni kültürleri tanıma isteği olarak sıralanmaktadır. Turizm araştırmaları da bu eğilime uygun olarak yön değiştirmiş ve gençler, turizm araştırmalarının temelinde yer almaya başlamıştır. (Perdomo, 2016)

Gençlik turizmi, gençlerin önemli bölümünün ailelerine bağımlı sınırlı bir bütçe ile seyahat etmeleri sebebiyle “Sosyal Turizm” kapsamında değerlendirilmektedir. “Ekonomik güç”, sosyal turizmde ölçü olarak esas alınmakta, yeterli gelire sahip olmayanların yanı sıra bedensel engellilerin de sosyal turizm kapsamında ele alındığı görülmektedir. Kısaca sosyal turizm; gençlerin yanı sıra ekonomik gücü düşük olan işçilerin, memurların, emeklilerin, bedensel engellilerin, çiftçilerin, esnaf ve zanaatkarların bir takım özel önlemler ve teşvik uygulamaları ile turizm etkinliklerine katılmalarının sağlanmasından doğan bir turizm türüdür. (Kozak, vd., 2015, s. 26)

Sosyal turizm engelliler, gençler, çocuklar, yaşlılar, tek ebeveynli aileler gibi özel gereksinimleri olan bireyler için turizmi daha “erişilebilir” hâle getiren tüm girişimleri içermektedir. Başka bir ifade ile sosyal turizm, çeşitli sektörler, aktiviteler ve gruplar için sosyal ve ekonomik faydalar üreten bir turizm türüdür. “Herkes için sosyal, sürdürülebilir turizm” anlayışını ilke edilen bu turizm türünün temel hedefleri; isteyen her vatandaşın seyahate ulaşmasını kolaylaştırmak, turizmi bir araç konumuna getirerek bireysel gelişimi, aile bütünleşmesini, nesiller arası sosyal entegrasyonu sağlamak şeklinde sıralanabilir. (Bıçkı, Ak, & Özgökçeler, 2013)

Şanlıurfa'nın Gençlik Turizm Potansiyeli

Şanlıurfa'nın gençlik turizmi potansiyelini değerlendirmeden önce şehrin turizm potansiyeli ile ilgili genel bir değerlendirme yapmak faydalı olacaktır. Akbıyık'ın (2014), Şanlıurfa'nın turizm potansiyelini değerlendirdiği detaylı çalışmasında ortaya koyduğu SWOT analizinden çıkan sonuçları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür: (Akbıyık, 2014, s. 367)

- **Güçlü Yönler:** Müslümanların olduğu kadar Hristiyanların da önem verdiği Şanlıurfa inanç turizmi açısından iç turizmde bir markadır. Dünyanın bulunan en eski medeniyet kalıntılarına sahiptir. Doğal, kültürel ve tarihi değerleri büyük oranda bozulmamıştır. Zengin arkeolojik alanları ve önemli müzeleri ve inanç turizminin yanı sıra termal turizm, kültür turizmi, kış turizmi, doğa turizmi, sağlık turizmi, agroturizm, gastronomi turizmi faaliyetleri için gerekli potansiyel mevcuttur.
- **Zayıf Yönler:** Kentte Karaali kaplıcaları dışında uzun süre konaklamaya uygun çekim yeri mevcut değildir. İklim koşulları sebebiyle turizm faaliyetleri mevsimseldir. İç pazarda olumsuz bir imaj söz konusudur. Bunun yanı sıra iç pazardaki turistik merkezlere uzaktır. Pazarlama ve altyapı eksiklikleri mevcuttur. Yöre halkı turizm açısından yeterli bilince sahip değildir. Düzensiz bir yapılaşma söz konusudur. Mevcut turizm faaliyetlerini geliştirilmesi için alternatif turizm arayışları yönünde çalışmalar mevcut değildir.
- **Tehditler:** İç pazardaki genel olumsuzluklar Şanlıurfa'ya da yansımakta, komşu ülkelerdeki olumsuzluklardan bir sınır kenti olan Şanlıurfa da etkilenmektedir. Genelde turlara bağlı olan Şanlıurfa turizmi, tur şirketlerinin koordineli hareket etmemesinden olumsuz etkilenmektedir. Bunların yanı sıra yazılı ve görsel basında Şanlıurfa'yla ilgili olumsuz yayınlara sıklıkla rastlanmaktadır. Kültür varlıkları yeterince korunmamakta, sit alanlarına kaçak yapılar inşa edilmekte, arkeolojik alanlarda kaçak kazılar yapılmaktadır. Yerel halkın tarihi ve kültürel mirasa yeterince sahip çıkmadığı düşünülmektedir.

- **Fırsatlar:** Uçak fiyatlarının düşmesi ve otoyolların yapılması sebebiyle Şanlıurfa'ya ulaşım kolaylaşmıştır. Henüz tam olarak değerlendirilmemiş olsa da turizm çeşitliliği potansiyeli açısından oldukça zengin bir şehirdir. Gelişmekte olan turizm endüstrisinden Şanlıurfa da olumlu yönde etkilenecektir. Bunların yanı sıra çok amaçlı kültür merkezlerinin açılacak olması, uluslararası spor organizasyonlarına başvuruların yapılmış olması, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 15 marka kentten biri olarak sayılması gibi etkenler, Şanlıurfa turizminin uzun vadede gelişeceği yönünde önemli ve olumlu işaretler vermektedir.

Küreselleşme, ulaşım ücretlerinin ucuzlaması ve gençler arasındaki gelir artışı gençlik turizminin hızla genişlemesine imkân vermiş, özellikle yeni insanlarla tanışma ve kültürlerini keşfetme arzusu gençleri seyahate yönlendirmiştir. Yeni bir kültürü tanıma tecrübesinin olumlu olarak algılanması için yerel halkla olumlu ilişkiler içerisinde olmak gerekir. Daha yüksek etkileşim düzeyi ve daha uzun süreli konaklamalar hem gençler hem de yerel halk açısından daha faydalı olacaktır. Gençlik turizminde katılanları:

- Yeni kültürler tanıma amaçlı seyahat edenler,
- Eğlence amaçlı seyahat edenler,
- Yaz turizmine katılma amacı taşıyanlar,
- Doğayı görme ve tanıma amaçlı seyahat edenler şeklinde dört kategoriye ayırmak mümkündür.

Gençlerin destinasyon tercihleri ve tatil sürecinde tercih ettikleri etkinlikler, ait oldukları kültüre göre değişkenlik gösterir. Gençleri seyahate yönelten motivasyonlar; bilme isteği, macera isteği, bulunduğu yerden uzaklaşma isteği ve yenilik isteği şeklinde ortaya çıkar. Kendilerine duydukları güven, cesaret, bağımsız hareket edebilme, heyecan ve macera isteği gibi özellikler genç turistleri, zengin deneyimlerden yararlanmak için zaman zaman güvenliği göz ardı etmeye gönüllü kılmaktadır. (Blomgren & Ljungström, 2017)

Gençlerin seyahat amaçlarının başında eğitim gelmektedir. Bunun yanı sıra bazı gençler ulusal veya uluslararası olması fark etmeksizin gönüllü amaçlı seyahat etmeyi tercih ederler. Bazıları ise yeterli bütçeye sahip olmadıkları için hem seyahat etme hem de çalışma amacı gütmektedir.

Farklı bir kültürü tanumanın en iyi yollarından birisi, yerel halkla sıkı iletişim içerisinde olmaktır. Özellikle Avrupa’da gençleri turizmi yönelten amaçlardan birisi de budur. Çok aktif olan, spor ve adrenalin tutkunu gençler macera ve spor amaçlı turistik faaliyetler gerçekleştirmektedir. Eğlence amacı da gençlerin turizme katılmalarının önemli sebeplerinden biridir. Ancak bu amaçla seyahat edenlerin belirli bir gelir seviyesinde oldukları görülmektedir. Özetle gençleri seyahate yönlendiren birçok sebep mevcuttur ve gençlerin tercihlerinde ait oldukları kültür etkili olmaktadır. (Demeter & Bratucu, 2014, s. 120)

Bu bölümde Şanlıurfa’nın gençlik turizmi potansiyeli ayrı temalar halinde incelenmeye çalışılacak, yorumlar ve öneriler ise “sonuç ve öneriler” bölümünde ele alınacaktır.

- **Eğitim ve Kültür Turizmi Potansiyeli:** Şanlıurfa 23 bin öğrencinin eğitim gördüğü bir üniversite şehridir. Göbeklitepe başta olmak üzere arkeolojik alanların zenginliği değerlendirildiğinde ise sadece Türkiye’nin değil Dünya’nın önde gelen turistik destinasyonlarından birisi olmalıdır. Bunun yanı sıra özellikle başta Hz. İbrahim olmak üzere birçok peygamberin yaşamını sürdürdüğü yer olarak da örneğine az rastlanan bir şehirdir. Şanlıurfa’nın bir diğer önemli turistik çekim yeri olan sakin şehir Halfeti’nin de hızla yükselen bir popülaritesi mevcuttur.
- **Spor ve Macera Turizmi Potansiyeli:** Şanlıurfa’nın en kuzeyinden Suriye sınırına kadar uzanan Fırat Nehri rafting sporu için oldukça uygun bölümlere sahiptir. Rafting dışında diğer su sporlarının yapılması, hız motorları ve eğlence amaçlı kullanılan kano, ringo, muz gibi diğer su sporu aletlerinin kullanımı için de gayet uygundur. Fırat nehri üzerinde yer alan Atatürk Baraj gölünün önemli bir bölümü de Şanlıurfa sınırlarında yer almaktadır. Baraj gölünde tekne turlarının yapılması mümkündür.
- Güneydoğunun tek kayak merkezi olan Karacadağ kayak merkezi Siverek ilçesine 60, Şanlıurfa merkeze ise 150 km uzaklıktadır. Şanlıurfa’nın yanı sıra Diyarbakır, Adıyaman, Mardin ve Gaziantep başta olmak üzere birçok şehirden yoğun talep gören Karacadağ, özellikle hafta sonları oldukça hareketlidir. Şanlıurfa

Belediyesi, bölgenin iyileştirilmesi ve geliştirilmesine dönük yoğun çaba harcadığını belirtmektedir. (Şanlıurfa Belediyesi, 2018)

- **Eğlence Turizmi Potansiyeli:** Türkiye’de kitle turizminin yoğun olarak yapıldığı Akdeniz ve Ege sahillerindeki eğlence anlayışının Şanlıurfa’da bulunmadığını söylemek mümkündür. Ancak şehrin kendine has bir eğlence anlayışı mevcuttur. UNESCO Somut Olmayan Kültür Mirası listesine de alınan Sıra Geceleri, Şanlıurfa’da eğlence denince akla gelen en önemli etkinliktir. Sıra geceleri sadece Şanlıurfa’da değil, Türkiye’nin başta turizm merkezleri olmak üzere birçok şehrinde de eğlence amaçlı yapılmaktadır. Başka bir deyişle Şanlıurfa, sıra gecelerini Türkiye’nin diğer illerine de ihraç etmiştir.
- **Gönüllü Turizm Potansiyeli:** Genç turistler, özellikle gelişmekte olan merkezlerin gelişimini, bilimsel araştırmaların yapılmasını, ekolojik yenilemeyi ve sürdürülebilir alternatif seyahatlerin yapılmasını destekleyen bir turizm çeşidi olan gönüllü turizmine, toplum refahının artması, yerli halk ile ziyaretçilerin turizmden eşit yarar sağlamaları, doğal kaynakların kalitesinin artırılması ve sürdürülebilir turizmin gelişimi için katılabilirler. (İlbaý, 2014, s.4) Gelişmekte olan ve turizmin faaliyetlerinin yapıldığı bir il olarak Şanlıurfa da bu sebeplerle gönüllü turizmine uygun bir şehirdir.

Sonuç ve Öneriler

Şanlıurfa şehri kıyı şeridindeki turizm merkezlerindeki benzer bir eğlence potansiyeline sahip olmasa da gençlerin eğitim, kültür, spor, macera ve gönüllü turizmine katılabilecekleri önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Ancak özellikle geceleme sayılarından hareketle bu potansiyelin yeterince kullanılmadığı net olarak göze çarpmaktadır.

Kozak vd. (2015) turizm sektörünün sorunlarını; pazarlama, alt yapı eksikliği, işletmecilik, mali düzenlemeler, konaklama tesislerinin yanlış yapılması, çevre kirliliği, turizmin çeşitlendirilmemesi, mevsimlik yoğunlaşma, turizm politikalarının oluşturulmaması, örgütlenme eksikliği, sosyo-ekonomik ve siyasal gelişmeler olarak özetlemektedir. Söz konusu

sorunların önemli kısmının Şanlıurfa'nın gençlik turizminin de karşı karşıya olduğu sorunlar olduğu görülmektedir.

Şanlıurfa'nın yeterince genç turist ağırlayabilmesi için çözülmesi gereken öncelikli sorun pazarlama eksikliğidir. Türkiye turizminin çeşitlendirilmesi açısından Şanlıurfa'nın sahip olduğu değerlerin medya yoluyla daha etkin şekilde ön plana çıkarılması gençlik turizminin de önünü açacak temel etkenlerin başında gelmektedir. Bu doğrultuda Şanlıurfa turizminin hedef kitesinin net olarak tespit edilmesi ve söz konusu hedef kitleye dönük etkin tanıtımların hem ulusal hem de uluslararası medya organlarında yapılması gerekmektedir.

Uzun süredir çok önemli bir inanç turizmi merkezi olma özelliği taşıyan, Türkiye'de sakin şehir statüsü kazanmış bir ilçeye sahip nadir şehirlerden birisi olan, spor ve macera turizmi potansiyeli taşıyan, aynı zamanda gastronomi konusunda uluslararası bir şöhrete sahip Şanlıurfa'nın tanıtımı için yapılacak çalışmalar, şehrin tüm özelliklerini kısa ve etkili şekilde hedef kitleye duyuracak nitelikte olmalıdır. Pazarlama çalışmaları planlanırken hedef kitle olarak gençlerin seçilmesi ise Şanlıurfa turizminin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi açısından son derece faydalı olacaktır. Özellikle terör olayları sebebiyle güvenlik konusunda olumsuz bir imaja sahip Şanlıurfa'nın gençler tarafından güvenli bir çekim yeri olduğunun kabul edilmesi, Şanlıurfa'nın maddi, gençlerin ise katılım amaçlarına göre manevi, fiziki ve kültürel anlamda gelişimine katkı sağlayacaktır.

Şanlıurfa merkezinin yanı sıra özellikle Fırat Nehri kıyısındaki uygun yerleşim yerlerinde, çok yakın zamanda UNESCO Dünya mirası listesine girmesi beklenen Göbeklitepe çevresinde ve sakin şehir Halfeti'de gençlere dönük ucuza konaklama imkânı sağlayabilecek tesislerinin sayısının artırılması turistik talebi de beraberinde getirecektir. Karacadağ kayak merkezi Diyarbakır'a daha yakın olduğu halde Şanlıurfa sınırları içerisinde yer almaktadır. Güneydoğunun tek kayak merkezi olan Karacadağ'ın geliştirilmesi, ulaşım ve konaklama imkanlarının artırılması özellikle Güneydoğudaki gençleri bölgeye çekecektir.

Gönüllü turizminin Şanlıurfa için ayrı bir önemi olduğunu belirtmek gerekir. Güvenli bölge imajının sağlanması ile birlikte, Türkiye'nin tüm gelişmekte olan illeri gibi Şanlıurfa ili genelinde de gönüllü turizm uygulamalarının gerçekleştirilmesi mümkündür. Hatta sahip olduğu kültürel

zenginliklerin sebebiyle gençlerin gönüllü turizm faaliyetlerine katılmaları için en uygun şehirlerden birisi Şanlıurfa'dır. Gönüllü turizm faaliyetleri için yapılacak özel programlar sayesinde hem gençlerin hem de bölgenin gelişimine katkı sağlanması mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akbıyık, M. (2014). *Şanlıurfa ilinin turizm potansiyelinin belirlenmesi ve planlamaya yönelik öneriler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Arslan, A. (2015). Anadolu'da inanç söylenceleri: Egeria'nın anlatılarına Balıklıgöl ve Kral Abgar. *Celal Bayar Üniversitesi*, 13(3), 141-150.
- Bıçkı, D., Ak, D., & Özgökçeler, S. (2013). Avrupa'da ve Türkiye'de sosyal turizm. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(31), 49-73.
- Bingöl, Z. (2007). *Gelenekten evrensel Anadolu'da inanç turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Blomgren, E., & Ljungström, S. (2017). *Youth Tourism –impacts on places from a consumer perspective*. Växjö, Sweden: Linnaeus University. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1182217/FULLTEXT02.pdf> adresinden alındı
- Cittaslow Türkiye. (2018, Şubat 24). *Cittaslow Halfeti*. Cittaslow Türkiye Resmi Web Sitesi: <http://cittaslowturkiye.org/cittaslow-halfeti/> adresinden alındı
- Demeter, T., & Bratucu, G. (2014). Typologies of youth tourism. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov (Series V: Economic Sciences)* , 7(56), 115-122.
- Harran Kaymakamlığı. (2017, Eylül 26). *Dünyanın ilk üniversitesi*. T.C. Harran Kaymakamlığı Resmi Web Sitesi: <http://www.harran.gov.tr/ilk-universite> adresinden alındı
- Harran Üniversitesi. (2015, Mayıs 28). *Şanlıurfa Tarihi*. T.C. Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü: <http://web.harran.edu.tr/tarih/tr/makaleler/sanliurfa-tarihi/> adresinden alındı

- Harran Üniversitesi. (2018, Şubat 19). *Harran Üniversitesi: Tarihçemiz*. T.C. Harran Üniversitesi Resmi Web Sitesi: <https://www.harran.edu.tr/sayfa.aspx?st=icerik&sid=12>
<http://web.harran.edu.tr/assets/uploads/sites/137/files/ogrenci-sayilari-01062017.pdf> adresinden alındı
- İlbaý, B. (2014). *Gönüllü ve gençlik turizmi: Eskişehir'e yönelik bir öneri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Kozak, N., Kozak, M. A., ve Kozak, M. (2015). *Genel turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kurt, A. O. (2017). Anadolu'da İlk tapınak: Göbeklitepe. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 1107-1138.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2018, Şubat 21). *İllere Göre Sit Alanları İstatistiği*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü: <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44974/illere-gore-sit-alanlari-istatistigi.html> adresinden alındı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2018, Şubat 21). *Turizm belgeli tesisler*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü: <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9860/turizm-belgeli-tesisler.html> adresinden alındı
- Milliyet. (2017, Ekim 1). *Şanlıurfa'ya "En İyi Gastronomi Şehri" Ödülü*. Milliyet Gazetesi Resmi Web Sitesi: <http://www.milliyet.com.tr/sanliurfa-ya-en-iyi-gastronomi-sehri-sanliurfa-yerelhaber-2310341/> adresinden alındı
- Perdomo, Y. (2016). *Global report on the power of youth travel*. Madrid: United Nations World Tourism Organisation. http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/wyse_powerofyouthtravel.pdf (s.8) adresinden alındı
- Şanlıurfa Belediyesi. (2018, Şubat 27). *Karacadağ Kayak Merkezi Dolup Taşıyor*. Şanlıurfa Belediyesi Resmi Web Sitesi: <https://www.sanliurfa.bel.tr/icerik/968/21/karacadag-kayak-merkezi-dolup-tasiyor> adresinden alındı
- Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2018, Şubat 22). *Şanlıurfa Geceleme İstatistikleri*. T.C. Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Resmi Web Sitesi:

- <http://www.urfakultur.gov.tr/TR,164345/istatistikler.html>
adresinden alındı
- Şanlıurfa Valiliği. (2018, Şubat 17). *Şanlıurfa Hakkında Genel Bilgiler*. T.C. Şanlıurfa Valiliği Resmi Web Sitesi: <http://www.sanlıurfa.gov.tr/genel-bilgiler> adresinden alındı
- Turizm Gazetesi. (2017, Ekim 16). *Şanlıurfa 900 Bin Konaklamalı Ziyaretçiye Ulaşmayı Hedefliyor*. Turizm Gazetesi Web Sitesi: <http://www.turizm gazetesi.com/news.aspx?Id=84538> adresinden alındı
- TÜRSAB. (2016, Kasım 10). *TÜRSAB Komite Faaliyetleri*. Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği Resmi Web Sitesi: https://www.tursab.org.tr/tr/tursab/komiteler/genclik-turizmi-komitesi/komite-faaliyetleri/genclik-turizmi-nedir_15389.html adresinden alındı
- UNESCO. (2018, Şubat 20). *Tentative Lists: Harran and Sanliurfa Description*. United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO): <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/1400/> adresinden alındı

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Değişgel, S. ve Bingöl, Z. (2018). Şanlıurfa ilinin gençlik turizmi potansiyelinin incelenmesi. *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(Gençlik Araştırmaları Özel Sayısı), 375-390.